

MERDEKA

Nr 65 - juni 2015

ÖSTTIMOR

Information

Indonesien i Färgfabriken

Färgfabriken i Stockholm, en konsthall för konst, arkitektur och samhällsutveckling, har under våren en utställning med verk av den indonesiske konstnären Heri Dono. Utställningen heter "Animachines" och pågår till och med den 28 juni.

I samband med utställningen har Färgfabriken ordnat två föreläsningar om Indonesien:

- Olle Törnquist, en av Östtimorkommitténs grundare, talade den 4 juni under rubriken "Vad händer med ett land och en befolkning som förtränger sin historia? Hur har människors kultur och deras försök att bygga demokrati och välfärd påverkats?"
- Anders Uhlin, en av Föreningen för ett Fritt Papua grundare, talade den 7 juni om "Indonesien från militärregim till demokrati".

Olle Törnquist, professor i statskunskap och utvecklingsforskning vid universitetet i Oslo, började med att påminna om att Indonesien är jordens till befolkning fjärde största stat med jordens största muslimska befolkning och stor geografisk utsträckning med den tätt befolkade ön Java i centrum.

Törnquist ser att Donos verk handlar om den politiska glömskan i Indonesien, den som "glömt" att det i september är 50 år sedan mordvågen mot bönder, liberaler, och kommunister sattes igång. Indonesien är ett

ovanligt historielöst land, resultatet av Nederländernas kolonisering. Törnquist menar att det är viktigt att inte glömma, inte förtiga, händelser som tog livet av mer än en halv miljon människor och drabbade 30-40 miljoner, händelser som man kan lära av. Förtigandet skapar också ständigt nya lögner.

I Indonesien ökar klasskillnaderna dramatiskt och landet präglas i stor utsträckning av brist på insikt, rädsla för konflikter och en artig yta under vilken det finns mycket våld och grymheter.

Törnquist ställde upp tolv teser:

- 1 Under president Sukarno fanns världens största vänsterinternationalistiska rörelse i Indonesien.
- 2 Demokratiseringen, människors deltagande i det politiska livet, stoppades av olika skäl 1958-1959. I detta deltog både vänstern och högern.
- 3 Därefter växte det postkoloniala förtrycket och utplundringen.
- 4 Vänstern klarade inte av att kämpa emot därför att den var alltför nationalistiskt inställd.
- 5 Folkmordet 1965-1966 var en följd av en kamp mellan vänster- och högnationalister, men detta förtigis fortfarande.

Fortsättning på sidan 3

**Nyheter från Östtimor,
Västpapua, Aceh och Indonesien**

Innehåll

Indonesien i Färgfabriken	1
Redaktören har ordet	2
Skrift om överlevande från massakern i Indonesien 1965	4
Indonesien: Miljöaktivist mördad	4
Sutiyoso - Indonesiens underrättelsechef?	5
Segrarnas stötande halvsanning om tsunamihjälpen	6
Sharialagar väcker motstånd i Aceh	7
Amnestyaktion mot Östtimor	8
Östtimors historia	8
Föreningarnas årsmöten	9
Östtimornotiser	9

Redaktören har ordet

Årets andra nummer innehåller bl.a. en redogörelse för Östtimorkommitténs och Föreningen ett fritt Papuas årsmöte i mars. Talare var sociologen Gudmund Jannisa som är verksam vid Kristianstads högskola. Han talade om Östtimors historia fram till den indonesiska invasionen 1975, bl.a. genom att ta upp identitetsfrågan: Vad innebär det att vara timores? I maj deltog kommittén i en aktion som Amnesty International drog i gång med anledning av att Östtimors regeringsstyrkor hade brukat överväld för att undertrycka Mauk Moruk (Paulion Gama) och det förbjudna partiet Maubere Revolutionary Council som starkt kritiserat regeringen och krävt dess avgång. Det i numret angivna brevet skickade jag med e-post till mottagarna i maj utan att få svar. Några nyheter om vad som hänt under den senaste tiden har jag ej sett, men det är naturligtvis allvarligt att regeringen i ett land som blev offer för så mycket våld under Indonesiens ockupation nu med våld undertrycker opposition mot den med vapenmakt. Man får hoppas att liknande händelser icke upprepas. Till innehållet om Östtimor hör även några notiser som bl.a. belyser den ekonomiska situationen i landet.

Det är i år 50 år sedan Indonesiens politiska historia tog en ny vändning genom att kommunistpartiet ytterst brutalt utplånades efter att ha fått skulden för ett misslyckat kuppöversök som blev förevändningen för general Suharto att ta över makten från president Sukarno. Händelserna 1965-1966 som innebar att upp till tre miljoner indoneser kan ha dödat är en i landet ouppklarad fråga som vi tidigare skrivit om i Merdeka. Nytt för detta nummer är min artikel om en i år utgiven skrift på svenska om händelserna som är baserad på intervju med människor på Sumatra och i

Fortsättning på sidan 7

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA.

Material som publiceras i Merdeka & ÖsttimorInformation kan också publiceras i <http://www.globalarkivet.se>.

Merdeka & ÖsttimorInformation**Ansvarig utgivare:**

Gabriel Jonsson

Redaktör:

Gabriel Jonsson

Redaktionsadress:

Gabriel Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
redaktor@osttimorkommitten.se
Tel 08-33 62 47

Layout:

Östtimorkommittén

Adresser:

Föreningen ett Fritt Papua
c/o Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
Plusgiro 4 19 12 84-1

Östtimorkommittén

c/o Jonsson
Råsundavägen 24, 2 tr
169 67 SOLNA
Plusgiro 1 81 92-5

Tryck:

Ågrenshuset Produktion AB

ISSN Nr: 1402-2559**Lösnummer 20 kronor**

Östtimorkommittén
Wiboms v 12, 2 tr, c/o Pollák
171 60 SOLNA, tel 08-27 24 27
pren@osttimorkommitten.se

Skanna och surfa till Östtimorkommitténs webbplats

A 2015-06-18

Fortsättning från sidan 1

- 6 General Suharto som då tog makten stödde sig främst på högnationalisterna med militären men också socialdemokraternas högerflygel och västmakterna.
- 7 Suhartos regim och tillväxten vilade på avpolitisering och passivisering. I den mån det fanns en opposition så slogs den brutalt ner i början av 1974.
- 8 Det är en vilseledande myt att "civilsamhället" fällde Suharto 1998. Det var den ekonomiska krisen i Sydostasien och studenternas demonstrationer som gjorde det.
- 9 Efter Suhartos fall utmanövrerades och upplöstes demokrati- och folkrörelser snabbt. En moderat elit stödd av väst tog över.
- 10 Diktaturen ersattes i stort sett av liberalisering och privatisering.
- 11 Demokratirörelserna har försökt komma tillbaka, men de är splittrade och saknar en bas i befolkningen.
- 12 Dessutom försöker delar av demokratirörelsen att ta genvägar till inflytande genom att stödja populisterna och besätta poster i administrationen.

Enligt Törnquist så finns det en potential för allianser och det är en av de saker som Dono gestaltar.

Och Törnquist framhåller att både Sverige och Norge missar att kräva respekt för de mänskliga rättigheterna och behandling av historien av Indonesiens regering.

Anders Uhlin, professor i statsvetenskap vid Lunds universitet, började också med att påminna om Indonesiens storlek men också om att Indonesien är en stor smältdegel med flera religioner, islam, hinduism - särskilt på Bali, buddhism och kristendom. Han fortsatte med en kort betraktelse över sina resor till Indonesien och vad som just då försiggick.

1987 var Uhlin första gången i Indonesien. Nästa gång var det 1989 efter ett halvår i Kina avslutat bara några dagar efter massakern på Himmelska fridens torg med avslutning i Östtimor när Berlinmuren föll. Då drog många i Indonesien paralleller med utvecklingen i Europa och Indonesiens variant av Gorbatsjovs "glasnost" (öppenhet) i Sovjetunionen började. Nästa gång Uhlin var i Indonesien var 1994 efter att ha varit svartlistad av indonesiska myndigheter några år. Då hade Indonesien blivit ännu mer öppet.

Även Uhlin pekade på hur starkt massakrerna 1965-1966 präglar Indonesien med dess våldsamma historia, koloniserat av Nederländerna, ockuperat av Japan, självständighetskriget mot Nederländerna och politisk aktivitet med en stark vänster. Folkmordet präglade också Donos uppväxt och fortsätter att präglade hans verksamhet i Yogyakarta.

Uhlin bekräftade Törnquists uppfattning om vad som bragte general Suharto på fall 1998. Mot slutet av

1980-talet växte studentaktivismen som också gick ut utanför studentkretsarna och en del existerande NGO:er (ideella organisationer) radikaliserades. På 90-talet trädde dissidenter, intellektuella och konstnärer fram med regimkritik, som ifrågasatte regimens legitimitet.

I mitten av 1997 började en ekonomisk kris i Asien med den thailändska valutans fall. Det fick stora konsekvenser i Indonesien eftersom Suhartos maktutövning delvis byggde på en ekonomisk utveckling som också kom "massorna" till del. Studentdemonstrationer och förföljelse av kineser, kanske underblåst av militären, tvingade bort Suharto i maj 1998.

Under Suhartos efterträdare, hans tidigare medarbetare Habib, genomfördes en rad långtgående reformer och val samt folkomröstningen om Östtimors självständighet. Utvecklingen har fortsatt. Så vi kan summera en positiv utveckling med ganska demokratiska val och hyfsad respekt för mänskliga rättigheter med en acceptabel konstitution och en lyckad ekonomisk återhämtning. Men 1965 är fortfarande ett trauma som statsledningen inte vill behandla.

Och dessa framsteg gäller inte alla och inte hela Indonesien. Efter Suhartos fall har folkrättskampen Munir mördats, förmodligen med inblandning av säkerhetsapparaten, och förtrycket av självständighetsrörelsen i Papua fortsatt även om en viss lättnad för journalister att besöka denna del av Indonesien, som varit sluten, utlovats av Jokowi. I Aceh, som fått ett långtgående självstyre efter överenskommelsen med självständighetsrörelsen efter tsunamin 2004, har en islamisk radikaliserings skett med införande av sharia-lagar.

Uhlin karakteriserade Indonesien som en "stabil men lågkvalitativ demokrati". Han talade också om den 2014 valde presidenten Jokowi som frikopplad från tidigare eliter, han är från början möbelhandlare och pragmatiker och populist. Jokowi har ingen bas, ingen rörelse som kan stödja honom. Han är precis som USA:s president Barack Obama, som gått i skola i Jakarta, född 1961, och måste som han försöka uppfylla mycket stora förväntningar. Kanske har en del redan hunnit bli besvikna eftersom de gamla eliterna i stor utsträckning behållit sitt inflytande.

Tommy Pollák

Anders Uhlin Foto: Tommy Pollák

Skrift om överlevande från massakern i Indonesien 1965

Frilansjournalisten Anna Sternfeldt gav i maj ut skriften *De Ohördas Röst: Om de som överlevde Indonesiens massaker 1965* (Sternfeldt Media, 33 s.). Dokumentären *The Act of Killing*, som släpptes i Indonesien i december 2012 och jag skrev om i Merdeka, nr. 62, gjorde ett mycket starkt intryck på henne. Anna reste därför i oktober 2013 igen till Indonesien för att träffa överlevande från massakrerna som följde efter general Suhartos maktövertagande 1965. Det var människor vars släktingar hade mördats och fängslats, själva hade suttit i arbetsläger och som hade blivit torterade och våldtagna. Anna skrev några artiklar om dem. Eftersom ingen har fått upprättelse sedan dess kommer i november en Folkets Tribunal för händelserna 1965 att sättas upp i Haag.

Förordet följs av en bakgrund till morderna den 30 september 1965 på sju högt uppsatta officerare som kommunistpartiet fick skulden för. Suharto, som ledde militären, slog ner kuppen varvid massaker som krävde mellan en halv och tre miljoner (siffrorna varierar alltefter källa) utfördes och hundratusentals människor fängslades. Kommunistpartiets kvinnogrupp Gerwani anklagades för att ha deltagit i ett ritualmord av generalerna. Dess medlemmar demoniserades. Varken Indonesiens regering eller någon människorättsdomstol har erkänt missförhållanden under tidigare regimer. Visningen av *The Act of Killing* har inte lett till mer än diskussioner. Därför träffades några människorättsaktivister och överlevare och bestämde sig för att sätta upp en Folkets Tribunal för händelserna 1965. Haag har ett stort symbolvärde, liksom år 2015, då det markerar ”50 år av tystnad”.

Möten med överlevande

Halva skriften består av redogörelser för Annas möten med sex överlevande, varav fyra kvinnor och två män, i Bukittingi på Sumatra. Uppgifterna om dem och deras

skakande upplevelser av övergreppen som begicks 1965 får en att väl förstå lidandena. I Jakarta besökte Anna ett äldreboende för överlevare från Suhartotiden. De åtta som bor där har liknande upplevelser som människorna Anna hade träffat på Sumatra.

Även efter att de fängslade människorna hade släppts ur lägren var de inte helt fria: rörelsefriheten var kraftigt begränsad, de hade regelbunden rapporteringsplikt och fick yrkesförbud inom områden som kunde påverka allmänhetens åsikter såsom journalister, lärare, präster och jurister. Och innan de frigavs tvingades de skriva på ett löfte om att bl.a. avhålla sig från alla politiska aktiviteter. Alla före detta fångar fick en stämpel i sina ID-kort som visade att de hade varit fångar. Även om anmälningsplikten och stämpeln nu är borta, har myndigheterna genom att låtsas som om ingenting har hänt lämnat fångarna i ett stort tomrum.

I Jakarta träffar Anna också ordföranden för nätverket YPKP 65, som undersöker och dokumenterar händelserna 1965-1966, och hans vän. De traumatiska upplevelserna kommer åter tydligt fram. Många människor uppges ha tappat hoppet om att president Jokowi, som tillträdde i oktober 2014, skulle innebära en ny inriktning för Indonesien. Under den talande rubriken ”Ännu inget skydd för Suhartos offer” redogör Anna sedan för hur indonesiska gangsters i februari 2015 i Bukittingi upplöste ett planerat möte ordnat av YPKP 65 i samarbete med representanter från olika institutioner och organisationer i Jakarta. Skriften, som innehåller foton av kvinnor i ett av Suhartos läger och av medlemmar i organisationen YPKP 65, avslutas med en vädjan till läsarna att sprida information om händelserna under Suharto, den situation som alljämt råder i Indonesien och Folkets Tribunal i Haag. Genom att Annas skrift är både väl underbyggd och lättläst är den ett utmärkt medel för alla läsare som vill följa hennes vädjan.

Gabriel Jonsson

Indonesien: Miljöaktivist mördad

Miljöaktivisten Jopi Peranginangin, medlem i miljögruppen Sawit Watch, dödades brutalt lördagen den 23 maj i centrala Jakarta, Indonesiens huvudstad. Han högg till döds med en kniv eller bajonett utanför en nattklubb på morgonen. Den misstänkte förövaren är en indonesisk flottist. Var han bara berusad när han högg ihjäl Jopi? Eller var det ett planlagt mord, eftersom Jopi skulle publicera sin undersökning om korruption runt palmoljekoncessioner i juni? Ingen vet, men alla har rätt att få veta!

Polisen i Jakarta har sagt att den kommer att samarbeta med flottans militärpolis, eftersom den misstänkte förövaren alltså är flottist.

Tusentals aktivister i hela Indonesien vill veta sanningen! Kommer någon av dem att bli nästa offer? Eller var det "bara" en olycka?

Enligt indonesiska lagar kan den förmodade förövaren inte ställas inför en civil domstol. Som anställd i flottan kan bara en militärdomstol avgöra hans fall. Domslut i indonesiska militärdomstolar är kända för att

vara milda. Till och med när det gäller mord, tortyr och andra svåra brott döms de skyldiga vanligtvis bara för att inte ha lytt order eller liknande mindre förseelser.

Den indonesiska människorättsorganisationen Kontras (Commission for Missing Persons and Victims of Violence) skriver i ett pressmeddelande att Jopi enligt ett vittne anfölls av en grupp kraftiga, kortklippta män efter att han försökt stoppa ett slagsmål mellan en vän, kallad A, och gruppen.

Kontras kräver att polisen gör en fullständig och djupgående utredning av mordet på Jopi. "Mordet på Jopi läggs till listan över våldsamma brott mot aktivister och människorättsförsvarare i Indonesien, våld som får invånarna att känna sig osäkra", enligt Kontras pressmeddelande från ställföreträdande koordinatören Krisbiantoro.

Det senaste fallet var mordet på jordbruksaktivisten Indra Pelani, som mördades den 27 februari.

Jefri Gideon Saragih, från Sawit Watch, sade i söndags att Jopis undersökning hade handlat om de negativa följderna av stora utvidgningar av oljeplantager, som också påstås omfatta korrupktion och otillbörlig

licensiering.

En petition som kräver att Jopis mördare straffas finns på internet med adressen <https://www.change.org/p/arrest-dismiss-and-imprison-the-murderer-of-environmental-activist-jopi-peranginangin-solidarity4jopi-divhumaspolri-generalmoeldoko>.

Tommy Pollák

Källor:

- 1 Watch Indonesia!, In the spotlight, 2015-05-28, Alex Flor
- 2 *Jakarta Post*, 2015-05-25
 - Navy personnel likely behind activist killing: Police, <http://www.thejakartapost.com/news/2015/05/25/navy-personnel-likely-behind-activist-killing-police.html>
 - NGOs demand swift, transparent probe into activist's murder, <http://www.thejakartapost.com/news/2015/05/25/ngos-demand-swift-transparent-probe-activist-murder.html>

Sutiyoso - Indonesiens underrättelsechef?

Indonesiens president Joko Widodo (Jokowi) har utnämnt den pensionerade armégeneralen Sutiyoso till nästa chef för det statliga underrättelseorganet Badan Intelijen Negara (BIN). Han ska överta tjänsten från den nuvarande chefen generallöjtnant Norman Marciano.

Jokowis motivering till nomineringen av Sutiyoso är enligt statssekreteraren Praktikno att Sutiyoso har andra erfarenheter. Tidigare tjänstgjorde han i arméns speciella kommandoenhet (Kopassus) och han har underrättelseerfarenheter från tjänstgöring på Sandi Yudha (kod och avdelning). Praktikno tillägger att Sutiyoso bl.a. har erfarenheter av tjänstgöring i västra Kalimantan och operation Flamboyan i Östtimor samt har deltagit i hemliga operationer mot Rörelsen för ett fritt Aceh (Gerakan Aceh Merdeka, GAM). Praktikno säger också att Sutiyoso har kompetens att bli chef för BIN och att det var presidenten själv som valde Sutiyoso som den enda kandidaten till posten.

För närvarande är Sutiyoso ordförande för Partai Kesatuan dan Keadilan Indonesia (PKPI), Partiet för enhet och rättvisa. Det sägs att han enligt bestämmelserna måste avgå från den posten för att kunna få sin nya tjänst.

Mordet på journalister

På 1970-talet var Sutiyoso kapten i den speciella enhet som kallades "Team Susi." Enhetens operationsom-

råde var längs gränsen mellan Östtimor, som på den tiden stod under Portugals administration, och Västtimor som tillhör Indonesien. Den 16 oktober 1975 trängde han med sina soldater in i Östtimor. I byn Balibo bodde i ett litet hus fem journalister som bevakade situationen och rapporterade om händelseutvecklingen till omvärlden. På husets mur hade journalisterna skrivit Australia och målat Australiens flagga för att markera att i huset bode australiensare, men alla fem blev skjutna till döds. Det var från Australien reportern Greg Shackleton (29) och ljudteknikern Tony Stewart (21), från Nya Zeeland Gary Cunningham (27), som var kameraman för HSV-7 (Seven Network) i Melbourne, och de två engelsmännen kameramannen Brain Peters (24) och reportern Malcolm Rennie (29) som båda arbetade för TCN-9 (Nine Network) i Sydney. Sutiyoso är anklagad som ansvarig för mordet på journalisterna, men har förnekat sin delaktighet.

Efter pensioneringen från militären blev Sutiyoso guvernör i Jakarta. Som guvernör i Jakarta var han gäst hos den australiska delstaten New South Wales regering när han 2007 besökte Sydney och bodde på hotell Shangri-La. Då kom polisen till hans rum och begärde att han skulle vittna i domstolen i Sydneys förort Glebe om de dödade fem journalisterna i Balibo 1975. Inom några timmar efter polisens begäran flög han tillbaka till Jakarta.

Röster mot Sutiyosos nominering

Haris Azhar, ordförande i kommissionen för saknade personer och våldsoffer (Kontras), hävdar att Sutiyoso varken har integriteten eller erfarenheten som krävs för att vara underrättelsechef.

Enligt *The Jakarta Globe* den 10 juni 2015 noterade Haris Azhar att Sutiyoso ledde ett blodigt tillslag mot civila demonstranter utanför högkvarteret för oppositionspartiet Indonesiens Demokratiska parti (PDI) den 27 juli 1996, då han hade ledde Jakartas militära befäl.

Hendrik Amahorseja

Segrarnas stötande halvsanning om tsunamihjälpen

Att biståndet som följde tsunamikatastrofen för 10 år sedan skulle ha varit framgångsrikt är en stötande halvsanning. Det menar Olle Törnquist, professor vid Oslos universitet.

Tioårsminnet av tsunamin är över. Sjuttio procent av de döda bodde i inbördeskrigets Aceh. Dess befolkning är ungefär som Norges; tänk tanken att istället 170.000 dödats i vårt grannland. Ett av de bästa sätten att hedra de drabbade hade varit kritisk analys för att dra lärdomar inför framtiden. Men detta saknas nästan helt i de senaste veckornas uppsjö av reportage och kommentarer. Segrarna skriver historien, brukar det heta. Och mycket riktigt: när biståndsgivarna, även från Skandinavien, samlades hos den lokala regeringen i Banda Aceh den 26 december sades det föga om erfarenheter och vad som återstår att göra. Budskapet var istället ömsesidiga gratulationer: detta gjorde vi bra. En stötande halvsanning!

Relativt sett var stödet till Aceh lika omfattande som Marshall-hjälpen till Europa efter andra världskriget. Och tveklöst gick det bättre än befarat. Dåtidens typiska indonesiska invasion av militärer och korrupta affärsmän i landets krisområden förhindrades genom samarbete mellan den nya regeringen i Jakarta och de internationella biståndsorganen. Resultatet blev sjukvård, uppbyggnad och reparationer, liksom ny infrastruktur, hus och brunnar med mera. Långt ifrån perfekt och inte för alla, men över förväntan bra.

Givarna och dagens styrande bortser emellertid från, att den viktigaste orsaken till att hjälpen alls nådde fram och att återuppbyggnaden fungerade hyfsat var de redan påbörjade fredssamtalen och det unika avtalet i mitten av 2005 mellan Jakarta och frihetsrörelsen GAM. Genom mer demokrati i Aceh än någon annanstans i Indonesien skulle både GAM och de nationella partierna – men även andra politiska grupper och civilsamhället i Aceh – få bygga upp en självstyrande provins med egna partier och mindre korrupt administration, såsom på Åland. Och man glömmer fullständigt, att biståndet därefter inte främjade eller ens försvarade de demokratiska reformerna, inte ens såsom Marshall-hjälpen i Europa.

Därmed rämnade fundamentet för lyckad fred och utveckling i Aceh. Så samtidigt med den tekniska åter-

uppbyggnaden har maktmissbruket fortsatt. Politiken och administrationen domineras av de konservativa GAM-ledarna tillsammans med deras forna fiender i Jakarta. Reformisterna i frihetsrörelsen och civilsamhällegrupperna har marginaliserats. Brotten mot de mänskliga rättigheterna har sopats under mattan. Sharia-lagarna missbrukas av dogmatiker som stödjer de styrande politikerna i utbyte mot att t.ex. offentligen få spöa upp ”omoraliska” kvinnor. Korruptionen är satt i system. De utländska investeringarna uteblir. Den ekonomiska tillväxten är bara hälften av landets genomsnitt. Självstyrelsen är fortfarande ofullkomlig. Jakarta drar benen efter sig och regeringen i Aceh lyckas bara använda cirka två tredjedelar av sina årsbudgetar. Återigen hör Aceh till de minst välskötta och demokratiska delarna av Indonesien. Hur kunde det gå så illa med löftet om demokratisk fred, korruptionsbekämpning och inkluderande utveckling? Vad gjorde skandinaviskt bistånd?

Naturligtvis var det först nödvändigt att bygga upp katastrofinsatserna separat från den raserade, militariserade och korrupta lokala administrationen. Men biståndet och demokratiseringen fortsatte att hållas isär – med skandinaviskt stöd. Alltså kunde hjälpen sällan bidra till vare sig bättre administration eller god fredsbyggnad inklusive integration av före detta gerillasoldater och alla de som drabbats av inbördeskriget. De tvingades istället använda sina gamla kommandostrukturer och personliga nätverk till att på korrupt väg få tillgång till en del hjälp och resurser. Naturligtvis kunde givarna ha satsat på parallellt freds- och demokratiarbete, men det avvisades oftast. Olof Palme-centret, tyska socialdemokratiska Friedrich Ebert Stiftung och indonesiska pro-demokrater gjorde sitt bästa men fick bara fickpengar och axelryckningar. Inte ens när konservativa GAM-aktivister kidnappade deras projekt ställde ambassader och donatorer upp till försvar utan utnämnde istället pro-demokraterna till bråkmakare. (Forskningsresultat finns på <http://folk.uio.no/ollet/>).

Därför underminerades till och med den hoppfulla koalitionen av GAM-reformister och civilsamhällegrupper som vann guvernörs- och borgmästarvalen 2006. Ett gyllene tillfälle att stödja ett nytt demokratiskt styre gick förlorat – inklusive ambitioner att motverka korruptionen, gynna kvinnornas ställning och främja intresseorganisering och folkligt deltagande i lokal förvaltning. Istället stärktes de konservativa krafterna, kor-

ruptionen breddade ut sig och reformisterna och civilsamhällegrupperna försvagades. Därefter gick de konservativa GAM-ledarnas Partai Aceh starkt framåt i parlamentsvalet 2009 genom hotelser och baktaleri av reformisterna och civilsamhälleaktivisterna samt kohandel med de forna fiender bland oligarker och politisk och militär elit i Jakarta som betalade mest.

Visst gjordes alternativa försök. Ett framgångsrikt pilotprojekt i södra Aceh genomfördes t.ex. med stöd av svenska International Centre for Local Democracy (ICLD). Tanken var att istället få igång reformer och demokratisering på lokal nivå inom ramen för internationellt kommunsamarbete. Men när aktivisterna, forskarna och de lokala ledarna hade fått allt det svåra på plats i både södra Aceh och i guvernörens palats i Banda Aceh lyckades ICLD inte ens mobilisera tillstymmelsen till svenskt intresse, så det hela kollapsade. Ett annat men norskt exempel är att försök att främja freds- och demokratiutbildning avvisades med huvudargumentet att det skulle ske vid en muslimsk institution, om än det bästa universitetet.

Mönstret upprepades i nyvalet av guvernör och borgmästare som skulle skett 2011. När de konservativa GAM-ledarna misslyckats med att stoppa valet som de verkade förlora genom bojkott, fick de istället sina allierade i Jakartas elit att helt lagstridigt skjuta upp det

samma till 2012. Argumentet var, att reformisterna vid makten måste försvagas och folk övertygas om att rösta på de konservativa för annars skulle det bli krig igen. Det internationella samfundet höll tyst. Stabil maktindelning ansågs viktigare än demokrati. Och därmed var reformisterna och pro-demokraterna uträknade. Så trots försök inför parlamentsvalet förra året att bilda ett nytt lokalt parti bland GAM-reformister och en del civilsamhälleaktivister var detta ett otillräckligt alternativ. Många väljare visade istället sitt missnöje med maktmissbruk och havererad ekonomisk och social politik genom apati eller att rösta på Jakarta-baserade partier.

Alltså sitter GAM-traditionalisterna kvar vid köttgrytorna och kunde fira 10-årsjubileet efter tsunamin genom att tillsammans med Jakarta och biståndsgivarna skriva om historien, hylla maktindelningen, och avstå från att planera hur även de reforminriktade politiska grupperna, civilsamhälleorganisationerna och kvinnoaktivisterna äntligen skulle kunna få en rimlig chans att delta i och kraftfullt främja ett demokratiskt och ekonomiskt framgångsrikt samhällsbygge, så som fredsavtalet föreskriver. Vårt bistånd behöver revideras!

Olle Törnquist, professor i statskunskap och utvecklingsforskning, Universitetet i Oslo.

Artikeln tidigare publicerad på Bistandsdebatten.se, <http://www.bistandsdebatten.se>, den 16 januari 2015.

Sharialagar väcker motstånd i Aceh

I tidigare nummer har jag skrivit om att införandet av sharialagar i Aceh, som bl.a. föreskriver heltäckande klädsel för kvinnor, väckt kritik både inom och utanför området. I en artikel från mars framkommer att uppfattningarna i Aceh är delade. Människor har börjat samtala om grannarnas klädsel i stället för politiska och ekonomiska frågor. Vissa uppger att de känner sig obekväma med att andra bryr sig om deras klädsel. Under 2014 noterades 1,817 fall av brott mot sharialagarna, varav 1,236 involverade kvinnor. Indonesiens nationella kommitté mot kvinnovåld har upprepade gånger lyft fram "diskriminerande" aspekter av sharialagarna utan att det har gett några resultat. Våld mot kvinnor - särskilt inom hemmet - har ökat.

Enligt en artikel skriven i maj anser många kvinnliga aktivister i Aceh att de senaste sharialagarna, som förbjuder män och kvinnor att åka tillsammans på motorcykel och efter kön särskiljer skolbarn i gymnasieskolor i den fattiga norra delen av området, är onödiga. En aktivist menar att uppdelningen i skolan, som är ny för Aceh, bara beror på manliga idéer. Uppdelningen är

ingen garanti för en kvalitetshöjning av undervisningen som många inte har råd att betala. Ordföranden för ett muslimskt konsultativt råd i norra Aceh försvarade förbudet mot att åka motorcykel tillsammans eftersom relationerna mellan unga människor i området avviker från islams läror, men andra såg förbudet som en begränsning för kvinnor.

Gabriel Jonsson

Källor:

- 1 Katarina Lestari, Abby Seiff: "Aceh Stays Strong on Shariah Law Despite Criticism," *Jakarta Globe*, 9/3 (<http://thejakartaglobe.berisatu.com/news/aceh-stays-strong-on-shariah-law-as-rights-groups-criticize/>).
- 2 Jakarta Post: "Aceh women, activists slam latest sharia-based regulations," *Jakarta Post*, 6/5 (<http://www.thejakartapost.com/news/2015/05/06/aceh-women-activists-slam-latest-sharia-based-regulations.html>).

Fortsättning från sidan 2

Jakarta. Den innehåller gripande berättelser om de fasansfulla övergrepp som begicks. Förhoppningsvis kan den planerade Folkets tribunal i Haag i november skapa klarhet i frågan.

Indonesien får stort utrymme i detta nummer också p.g.a. de föredrag om Indonesiens politiska utveckling fram till 1998 som i juni hölls med anledning av en utställning på Färgfabri-

ken i Stockholm av en indonesisk konstnär. En redogörelse för föredragen är med, likaså en artikel om ett mord på en miljöaktivist och den eventuella utnämningen av Sutyoso som ny underrättelsechef. En artikel om biståndet till Aceh efter tsunamin 2004 och kontroverserna kring införandet av sharialagar, som jag även tidigare har skrivit om, är med.

Gabriel Jonsson

Amnestyaktion mot Östtimor

Den 14 maj kom en vädjan från Amnesty International med anledning av att dussintals människor hade arresterats och torterats i Östtimor p.g.a. säkerhetsoperationer i distriktet Baucau för att gripa Mauk Moruk (Paulino Gama) och hans anhängare. Den tidigare självständighetskämpen leder det förbjudna Maubere Revolutionary Council och har starkt kritiserat den nuvarande regeringen. Han uppges ha krävt att regeringen ska avgå och parlamentet upplösas. I januari och mars ska hans anhängare ha utfört attacker mot polisen i Laga och Baguia, varefter myndigheterna svarade med övervåld.

Med denna bakgrund skickade Östtimorkommittén den 18 maj till justitieminister Ivo Valente, landets permanenta representant vid FN i Genève, Marciano da Silva, och människorättsombudsmannen Silverio Pinto Baptista nedanstående brev:

It has come to our knowledge that dozens of individuals have been arbitrarily arrested and tortured or otherwise ill-treated by Timor-Leste security forces as part of security operations in the Baucau district by the police and military to capture Mauk Moruk (Paulino Gama) and his followers.

Security forces also reportedly destroyed property of individuals suspected of supporting Mauk Moruk, as part of the operations. Some also allege that food and money were stolen from their houses. Hundreds have been traumatised by these operations.

Followers of Mauk Moruk allegedly carried out attacks on the police in Laga and Baguia in January and March 2015. In response, the authorities launched a number of security operations where the use of unnecessary and excessive force has been documented.

With this background we, as long time supporters of East Timor's right to self-determination, independence, democracy and human rights, urge Timor-Leste authorities to

- Halt the arbitrary arrests and torture or other ill-treatment by security forces as part of the joint security operations being conducted in Baucau district
- Ensure that all those tortured or otherwise ill-treated have access to any medical attention they may require, including psychological treatment
- Urgently initiate an effective and independent investigation into all the allegations of arbitrary detention, torture or other ill-treatment and the destruction of property by security forces, and bring all those responsible to trial, including those with command responsibility.

On behalf of the Swedish East Timor Committee

Gabriel Jonsson
Chairman

Östtimors historia

Första gången en portugis uppges ha sett Oe-Cussé på Timor var 1512 och den första landstigningen där var 1515. Portugiserna attraherades av tillgångarna på sandelträ men bosatte sig inte på ön. År 1560 föll Portugal i Marocko och samma år ockuperade Spanien landet, varefter ockupationen fortsatte till 1640. Därför blev de portugiser som befann sig i den indonesiska övärlden isolerade och kom att kallas topasser, d.v.s. svarta portugiser som var uppblandade med lokalbefolkningen. År 1642 landsteg portugiserna i Oe-Cussé, men området dominerades av topasser på ön Flores innan holländarna kom. Holländarnas ankomst till Timor ledde till att huvudstaden flyttades från Oe-Cussé till Dili. Portugiserna behärskade dock ej området p.g.a. konkurrens från topasser och timoreser. Det fanns ett okänt antal kungadömen på Timor. Portugiserna kontrollerade bara handeln med sandelträ och kaffe. Först genom att brutalt krossa Dom Boaventuras uppror 1912 skaffade man sig även politisk kontroll över kolonin. Telelinjer byggdes,

kungamakten avskaffades och 13 distrikt som ungefär motsvarar dagens i Östtimor upprättades.

I historien saknades identiteten som timores utan identiten var knuten till den egna etniska gruppen. Det fanns under den portugisiska tiden en mycket liten inhemsk elit som hade läst på samma skolor i Soibada och Dare. Eliten var släkt med varandra. Det traditionella samhället bestod till 1975 och bara eliten präglades av det portugisiska styret. Rasism förekom. Eftersom Indonesien föreskriver att man ska bekänna sig till en av fem religioner – buddhism, islam, katolicism, konfucianism och protestantism – blev Östtimor katolskt efter den indonesiska invasionen 1975. Indonesien kunde inte kontrollera den katolska kyrkan. Under ockupationstiden 1975-1999 infördes allmän skolplikt och en identitet som timores uppstod.

Gabriel Jonsson

Ge ett bidrag till Föreningen ett Fritt Papua eller Östtimorkommittén på plusgirokonto 4 19 12 84-1 respektive 1 81 92-5.

Föreningarnas årsmöten

Östtimorkommittén höll årsmöte på Slottsgatan 2 i Solna den 24 mars. Hela styrelsen blev omvald:

Gabriel Jonsson, ordförande
Tommy Pollák, kassör
Hendrik Amahorseja
Eva Goës
Thomas Johansson.

Även Föreningen ett fritt Papuas (FFP) styrelse blev omvald:

Hendrik Amahorseja, ordförande
Gabriel Jonsson, kassör
Gustaf Görfelt
Anders Uhlin.

Efter årsmötet talade sociologen Gudmund Jannisa, som är verksam vid Kristianstads högskola, om Östtimors historia sedan 1500-talet (se separat artikel).

Gabriel Jonsson

Östtimornotiser

Östtimors årliga biståndsgivaremöte

Östtimors årliga möte med sina biståndsgivare, utvecklingspartner, hölls den 6 juni. Dessutom deltog representanter för andra g7+-länder. Framtidsvisioner, prioriteter och reflektion över uppnådda framsteg i den nationella utvecklingen diskuterades. I år fokuserade mötet på konsolidering av institutioner för ökad anpassningsbarhet.

Premiärminister Rui Maria de Araújo noterade i sitt inledningsanförande att mötet hölls i skuggan av bortgången av utbildningsminister Fernando La Sama de Araújo, som begravdes den 5 juni. Sedan fortsatte han med en reflexion över Östtimors framsteg efter återupprättandet av självständigheten, ekonomisk tillväxt grundad på säkerhet och fred, som gett fler arbetstillfällen och en långtidsplan för infrastruktur och förbättring av sociala tjänster. Men han betonade också de många utmaningarna med ett stort antal timoreser, som lever under fattiga förhållanden, ökande klyfter mellan Dili och landsbygden samt det stora behovet av att förbättra det offentliga prestationer och kvaliteten i offentliga projekt.

Att ta itu med dessa utmaningar står i centrum för regeringens arbete. Presentatonerna och diskussionerna under mötet skissade regeringens åtgärder under de kommande två åren, särskilt ett reformprogram för administration, skatter och harmonisering av lagar.

Utrikesminister Hernâni Coehlo berättade att Östtimor arbetat för att FN:s nya utvecklingsmål, efter milleniemålen, ska inkludera ett "fredsmål" grundat på g7+-staternas principer och Östtimors erfarenhet att "det finns ingen utveckling utan fred och ingen fred utan utveckling".

Mari Alkatiri talade om de särskilda utvecklingszonerna.

Vid 2011-års möte lanserades Östtimors strategiska utvecklingsplan, i år publicerades g7+:'s "New Deal Assessment" och "2013 National Accounts" vid mötet.

Före mötet den 6 juni hölls ett antal möten mellan Östtimor och enskilda länder.

Källor:

- 1 Pressmeddelande *Development partnerships reinvigorated by the 2015 TLDPM*, <http://timor-lestev.gov.tl/?p=12274&lang=en>
- 2 Pressmeddelande *Annual meeting between the Government and the Timor-Leste's development partners of 2015 dedicated to the consolidation of the institutions*, <http://timor-lestev.gov.tl/?p=12263&lang=en&n=1>

Arbetsmarknadsundersökning

Australien och ILO, den internationella arbetsorganisationen, har stött en redovisning av arbetsmarknaden i Östtimor, som publicerades den 23 april. Det är den andra redovisningen och den ger en mängd data, till exempel siffror om sysselsättning, arbetslöshet och kompetensluckor, om arbetsmarknadens utveckling 2013. Undersökningen omfattar 7.000 hushåll med 35.000 medlemmar.

Några resultat:

- servicesektorn sysselsätter omkring 45% av de förvärvsarbetande, jordbruk 43% och industri 13%
- av de omkring 190.000 förvärvsarbetande är omkring 55% tillfälligt anställda, huvudsakligen i landsbygdsområden.

Du hittar redovisningen på internet med adressen www.dne.mof.gov.tl.

Källa: Launching of the labour force survey report 2013 in New Tourism Hotel, <http://www.statistics.gov.tl/launching-of-the-labour-force-survey-report-2013-in-new-tourism-hotel/>

Tommy Pollák